

possessiivisuffiksi.

»... kukin *omasta* ja *toistensa puolesta*» (Lakikirjan sanonta NS:n mukaan); »Mannerheim... kävi... ojentamassa *omasta* ja *armeijan puolesta* laakeriseppeleen sodassa kaatuneiden... juutalaisten haudalle» (aikakauslehdessä 1970); »Tutkija-professorin tulee vuosittain jättää... selostukset *omasta* sekä hänen johdollaan vuoden aikana suoritetusta *tutkimustyöstä*» (Suomen Asetuskokoelma 1969, N:o 872, 26. §); »olisi tärkeätä, että kaikki... ryhmittymät... liittyisivät yhteen puolustukseen *omia* ja suuren yleisön *oikeuksia*» (Uusi Suomi 8. 1. 71); »hän on esittänyt tekemänsä ratkaisun perusteet... sekä *omalta* että yleisaatteelliselta *kannalta*» (lehtiartikkelissa 1970); »Siten hän... teroitti *omaa* ja toisten *arvostelukykyä*» (suom. saksasta).

Edellisen ryhmän tapauksissa *omanominin* omistusliite kytkee loogisesti tämän substantiivin tapaan käytetyn adjektiivin jäljempänä seuraavan pääsanansa ja sitä edeltävän genetiiviattribuutin muodostamaan kokonaisuuteen. Jälkimmäisen ryhmän esimerkeissä tuollainen kytkentä puuttuu. Ajateltakoon vaikkapa ensimmäistä, Lakikirjasta saatua näytettä: »kukin *omasta* ja *toistensa puolesta*»; siinä *omasta* kuuluu pääsanaan *puolesta*, mutta kokonaisuus »*kukin omasta... puolesta*» ei ole loogisesti tyydyttävä: kieli-vaisto edellyttäisi tietysti rakennetta »*kukin omasta puolestaan*», mutta niin ei ole voitu sanoa, koska genetiiviattribuutti *toistensa* taas ei voisi liittyä possessiivisuffiksilliseen asuun *puolestaan*. Tämän pulman kieli on ratkaissut käyttämällä hyväkseen sitä erikoislaatuista seikkaa, että nimitys *oma* on sanaluokaltaan sekä adjektiivi että substantiivi ja voi siten saada liitteekseen poss.-suffiksin: »*omastaan* ja *toistensa puolesta*» on logiikan ja grammaattisen selvyuden kannalta tyydyttävämpi ilmaus kuin »*omasta* ja *toistensa puolesta*». Muistettakoon, että *oma* muulloinkin osoittaa tuota poikkeuksellista amfibioluonnettaan: esim. yhteydessä »*tämä on oma kirjani*» se on selvä

adjektiivi (vrt. »*sama kirjani*»), mutta yhteydessä »*tämä kirja on omani*» se on luonteeltaan ainakin sikäli substantiivinen, että voi saada omistusliitteen (vrt., että ei käy sanominen esim.: »*tämä kirja on samani*» tjs.).

Päädymme näin ollen siihen, että omistusliitteellinen ilmaustyyppi »*kukin omastaan* ja *toistensa puolesta*» on suositeltavampi kuin esim. Lakikirjan tarjoama rakenne »*kukin omasta* ja *toistensa puolesta*».

Lauri Hakulinen

Kieltotaivutuksen kompastelua

En mennyt merkitsee tavallisesti samaa kuin *jätin* (tai *jäin*) *menemättä*. On kuitenkin tapauksia, joissa vain jompikumpi näistä kieltorakenteista on paikallaan. Eräs sanomalehtiotsikko (19. 3. 70) kuului: »*Korkeasuhdanne ei koskenut viittä maata*». Tämä olisi ollut oikein, jos sen jatko olisi voinut kuulua esim.: *vaan kymmentä*. Mutta kun itse uutisesta selvisi, että korkeasuhdanne *jätti koskematta viisi maata* (ja koski kaikkia muita), niin havaitaan, että vain *jättää* + abessiivi-rakenne on tässä tapauksessa mahdollinen.

Eräs ruotsista käännetty tekstikatkelma (v:lta 1965): »M:n oli vihdoon onnistunut *taivuttaa* L. vielä *ratsastamaan* kanssaan I:n alueelle *eikä lähtemään*... *Kiinaan*». Emmehän suomeksi sano: *taivutan hänet ei lähtemään*, vaan *t. h. olemaan lähtemättä*. Alkutekstin toisenlainen kieltorakenne on kompastuttanut kääntäjän.

»*Vaimonsa* takia hän *ei juonut*» (romaanisuom. 1970). Tekstiyhteydestä ilmenee, että tarkoitus on ollut sanoa: *Vaimonsa* takia (= ansiosta) hän *oli juomatta* (= säilyi raittiina).

»*Kysymys* on laaja, ja *kaikki* mitä sen yhteydessä ehkä tapahtuu tai *ei tapahdu*, *ei ole* meidän toiveidemme varassa» (sa-

nomalehtiartikkelissa v. 1956). Tämäkin ajatuksenilmaus on (ehkä kiireisessä lehtityössä) pahasti vääristynyt. Tarkoitus on näet ollut lausua: K. on l., ja *mikään*, mitä sen yhteydessä ehkä tapahtuu tai *jää tapahtumatta*, ei ole jne.

»*Totesin* heidän keskuudessaan vallitsevan tunnelman luottavaiseksi, mutta *ei* ylen optimistiseksi.» (Suomennoksesta 1963.) Suomen kieltosana on tällaisessakin asemassa yhä säilyttänyt verbiytensä, joten kielivaistomme vaatii sanomaan: . . . mutta *en* ylen optimistiseksi. Niin ikään saman tekstin toisessa kohdassa: »he *eivät* olleet saaneet lupaa tutkia . . . sotateollisuutta *eikä* käydä rintamalla» olisi jälkimmäinenkin kieltoverbi *eikä* tietysti korjattava asuun *eivätkä*.

Hiukan toisenlainen kieltoverbirike on vieraan kielen aiheuttama sekin, vaikka esiintyy alkuperäisessä suomalaisessa tekstissä: »on syytä ottaa pohdittavaksi kysymys, jolla *ei ole* käytännöllistä merkitystä, mutta tiettyä historiallisteoreettista mielenkiintoa» (v. 1970 ilm. muistelmateoksessa). Tässä mutta-lauseen predikaatin ellipsi *ei ole* tyylillisesti hyvä, koska pois jätetty sana *ei ole* taivutuksellisesti samaasuinen kuin edellisen relatiivilauseen predikaatti *ei ole*. Olisi siis ollut sanottava: jolla *ei ole* käytännöllistä merkitystä mutta *on* tiettyä jne.

L. H.